

บัน្ត

บทที่ ๑

บทนำ

๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากที่ท่านพุทธาลได้พิจารณาค้นคว้าบุกเบิกเพื่อหาวิธีการนำเอาหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และอธิบายศาสตร์แขนงต่าง ๆ อันเปรียบประดุจ "จรวดห่อนแรก" ได้ถูกจุดขึ้นแล้ว ก็ได้ส่งผลสะท้อนให้ปรากฏทางพุทธศาสนาท่านอื่น ๆ ได้เจริญรอยตาม โดยพยายามที่จะนำเอาหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้อธิบายศาสตร์แขนงอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น มีการกล่าวถึงพุทธศาสตร์กับศึกษาศาสตร์ พุทธศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ พุทธศาสตร์กับรัฐศาสตร์ พุทธศาสตร์กับลัทธิมาร์กซ์ พุทธศาสตร์กับประชาธิปไตย พุทธศาสตร์กับปรัชญาตะวันตก พุทธศาสตร์กับการพัฒนา เป็นต้น และในช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันนี้นักคิดผู้อวุโสทางด้านปรัชญาการเมืองท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จากริก ได้นำเสนอบทความชื่อ Buddhism and Human Rights ต่อ UNESCO เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ครั้นต่อมาได้มีการแปลบทความชั้นนี้ออกเป็นภาษาไทยภายใต้ชื่อว่า "พุทธศาสนา กับลิทธิมนุษยชน"

อนุสันธิจากที่ผู้วิจัยได้อ่านบทความลึก ๆ ขึ้นนี้ ได้พบว่า ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ได้อ้างถึงการตั้งข้อสังเกตของโซเดจ์ต์โมโก (Soedjatmoko) ที่วิตกกังวลว่า "ทำอย่างไรที่จะให้ความพยายามที่จะนำไปสู่การให้บริการทั่วไปด้วยในขณะเดียวกัน ? ทำอย่างไรที่จะให้การเรียกร้องสิทธิมนุษยชนทั่วโลกไม่ถูกปฏิเสธเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปด้วยในขณะเดียวกัน?"^๑ เพราะเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้การไฟฟ้า เสรีภาพและการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนให้แก่กลุ่มพวกร่องทนเองมักจะถูกปฏิเสธเป็นการทำลายเสรีภาพและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเพื่อนมนุษย์กลุ่มพวกรื่นๆอยู่ด้วยเสมอ

หลังจากที่ ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ได้ศึกษาหลักคำสอนจากพุทธธรรมแล้ว ท่านเริ่มจะมองเห็นค่าตอบ ว่า แนวทางแห่งพุทธศาสนาสามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยท่านได้ใช้ให้เห็นว่าตามสภาพการณ์แห่งโลกตะวันตกนั้น การทำลายเสรีภาพและการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั่วโลกล้วนเกิดจาก เงื่อนไขปัจจัยภายนอกตัวมนุษย์ แทนทั้งสิ้น กล่าวคือ เกิดจากเงื่อนไขปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ลัทธิ และการเมือง แต่จากหลักคำสอนในพุทธธรรม ได้อธิบายว่าโดยสภาพความเป็นจริงแล้ว การทำลายเสรีภาพและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ล้วนเกิดจาก เงื่อนไขปัจจัยภายนอกตัวมนุษย์เอง แทนทั้งสิ้น กล่าวคือ เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือความยึดมั่นถือมั่นใน อัตตา แห่งตนนั้นเอง แต่ถ้า

เมื่อได้ทีมนุษย์แต่ละคนสามารถจัดกิเลสตัณหาเหล่านี้ออกจากจิตเสียได้ เลิกใช้มั่นกีอัมมัน ในด้วตน มนุษย์ก็จะหลุดพ้นจากป่วงพันธนาการแห่งกิเลส จะได้ลิ้มรสแลรีภาพและได้รับคืนสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

ในกระบวนการทัศน์แห่ง อริยมรรค ที่เป็นทั้ง หลักคิด และ หลักปฏิบัติ เพื่อให้มนุษย์ได้มาชี้แลรีภาพและสิทธิมนุษยชนนั้น ถ้าดูอย่างผิวเผินแล้วเหมือนว่าเป็นไปเพื่อความหลุดพ้น เฉพาะตนแห่งปัจเจกชนเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาให้รอบคอบถึงทั่วจะเห็นได้ว่าในกระบวนการทัศน์ดังกล่าว เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณธรรม จริยธรรม และ เมตตาธรรม ที่สามารถจะหยิบยื่นคืนแลรีภาพและสิทธิมนุษยชนให้แก่ทั้งตนเองและผู้อื่นในขณะเดียวกันด้วย ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ใน เสตกสุตรที่ ๑ ว่า "ภิกขุหั้งหลาย เมื่อรักษาตนก็ ชื่อว่ารักษาผู้อื่น(ด้วย) เมื่อรักษาผู้อื่นก็ชื่อว่ารักษาตน(ด้วย)"^๒

เพราะฉะนั้นตามหลักคำสอนดังที่กล่าวมา ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ จึงสรุปว่าถ้าใช้แนวทางแห่งพุทธธรรม "ผสาน" เข้ากับแนวคิดแบบตะวันตกแล้ว น่าจะช่วยให้มนุษย์สามารถไฟทางแลรีภาพและสิทธิมนุษยชนให้แก่กลุ่มพวกรองตนเองได้โดยที่ไม่ทำลายแลรีภาพและละเมิดสิทธิมนุษยชนของเพื่อนมนุษย์กลุ่มพวกรื่นในขณะเดียวกันด้วย

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่งานค้นคว้าขึ้นนี้เป็นเพียงบทความอันลับ ๆ จึงได้กล่าวเป็นข้อจำกัดอันสำคัญยิ่งที่ทำให้ ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดให้เห็นจริง ในเชิงรูปธรรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ได้ โดยท่านได้กล่าวยอมรับในเงื่อนไขข้อจำกัดบางประการว่า "บทความนี้นับเป็นความพยายามส่วนเล็ก ๆ อันหนึ่งภายใต้ข้อจำกัดทั้งในด้านเนื้อหา และภูมิรู้ของผู้เขียนเอง ในอันที่จะคิดค้นและสร้างสรรค์ความหมายและจุดประสงค์ที่แท้จริงของพุทธศาสนา จากแง่ของมนุษยชาติสากล"^๓

นอกจากรายงานเขียนของ ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ดังกล่าวที่ช่วยจุดชนวนความคิดให้แก่ผู้วิจัยเป็นเบื้องแรกแล้ว ยังมีงานเขียนลึบเนื้องขึ้นอีก ที่กล่าววิพากษ์วิจารณ์ถึงงานเขียนของศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ในลำดับต่อมา กล่าวคือ พระราหุมุนี(ประยุทธ์ ปญุตโต) หรือที่รู้จักในปัจจุบันนี้ในนาม พระธรรมปัญก ได้วิจารณ์ว่า

ผลงานขึ้นนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงวิธีที่จะนำเสนอพระพุทธศาสนาในลักษณะที่สื่อสารกับโลกสมัยปัจจุบันนี้ได้อย่างมีความหมาย ผลงานเริ่มนำทางขึ้นนี้เป็นที่ต้องการในกิจกรรมและสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นเครื่องนำทางและเป็นเครื่องเกื้อกูลที่แท้จริงในการแก้ได้อย่างถูกต้องซึ่งปัญหา หรือในการกำจัดได้ซึ่งความทุกข์ของคนยุคปัจจุบัน^๔

ในประเดิมนี้ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่าในทัศนะของ พระธรรมปีฎก ถือว่าบทความชั้นนี้ เป็นเพียง "ผลงานริเริ่มนำทาง" ที่จะนำเอาหลักธรรมในพุทธศาสนาไป "สืบสานกับโลกสมัยปัจจุบันนี้ได้อย่างมีความหมาย" ในเมื่อผลงานชั้นนี้เป็นเพียงผลงานริเริ่มนำทาง ก็ย่อมแสดงว่า น่าจะมีเนื้อหาสาระบางอย่างในพุทธศาสนามากกว่าที่อีกที่น่าจะศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไป "สืบสานกับโลกสมัยปัจจุบันนี้ได้อย่างมีความหมาย" มากยิ่งขึ้น

นอกจากคำว่า สารณ์ของพระธรรมปีฎกแล้ว ยังมีท่านอื่นได้กล่าวถึงบทความเรื่อง "พุทธศาสนา กับสิทธิมนุษยชน" ที่พ่อจะหยิบยกมาให้ดูได้อีก เช่น สุวรรณ วงศ์ไชยวารุณ ได้ร่วมพากษ์งานเขียนของ ศาสตราจารย์เสน่ห์ฯ ว่า พุดถึงสิทธิมนุษยชนของทางตะวันตก และของพุทธศาสนาคนละระดับกัน กล่าวคือ ของทางตะวันตก พุดถึงตั้งแต่ระดับ อุดมการณ์ (แห่งสิทธิมนุษยชน) จนกระทั่งลงมาถึง ระดับที่เป็นจริง โดยสะท้อนสถานการณ์ ละเอียดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในลังคมมาแสดงให้เห็นด้วย ในขณะที่พุดถึงสิทธิมนุษยชนใน พุทธศาสนานั้น พุดถึงเฉพาะแต่ ระดับอุดมการณ์แห่งสิทธิมนุษยชน (ที่มีอยู่ในคำสอนของ พุทธศาสนาเท่านั้น) แต่ก็ยังมิได้หยิบยกเอกสารสถานการณ์ที่เป็นจริงทางลังคมขึ้นมาแสดงให้เห็น เพราฉะนั้น สุวรรณฯ ฯ จึงได้เสนอว่า น่าจะได้พุดถึงสิทธิมนุษยชนทั้งของตะวันตก และของพุทธศาสนาในระดับเดียวกัน โดยท่านกล่าวว่า

คงจะเป็นสิ่งที่น่าสนใจใช่น้อย หากจะมีการใช้อุดมการณ์สิทธิมนุษยชนในฐานะทวิภาคย์ บทบาทที่เป็นจริงของสถาบันพุทธศาสนาในการเสริมสร้างความชอบธรรมแก่อำนาจชั้นต่างๆ ในแอเชีย หรือถ้าจะเทียบเคียงปัญหาที่ได้พัฒนามาจากการใช้หลักการสิทธิมนุษยชนและ พุทธศาสนาในระดับที่เป็นจริงทั้งสองฝ่าย*

จากบรรดาคำวิพากษ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตขึ้นมาอีกประการหนึ่งว่า ใน บรรดาหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา นั้น มีทั้งเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ทั้งใน ระดับอุดมการณ์ และ ระดับที่เป็นจริง ที่น่าจะศึกษาสืบค้นลงลึกในรายละเอียดให้มากกว่านี้

ส่วน สุลักษณ์ ศิรรักษ์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชน ว่ามีอยู่ในหลักคำสอน ของพุทธศาสนาในกิจกรรมทางมาตั้งแต่เดิมแล้ว โดยท่านกล่าวว่า

เป็นพื้นฐานทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะนิกายเถรวาทที่ครั้งสูญเสียพันปีนิกายเถรวาท เพื่อปฏิเสธนิกายมหายาน เพื่อปฏิเสธลัทธิเทวราชของเชมร เพื่อปฏิเสธลัทธิพราหมณ์ เพราะนิกายเถรวาทอยู่กับฝ่ายราชภูมิ อยู่กับฝ่ายความเท่าเทียมกัน คือสองฝ่ายเป็นแบบอย่าง สองฝ่ายถึงผู้เสมอ กัน... สองฝ่ายด้วยพึงราชภูมิ ราชภูมิพึงสองฝ่ายเหตุเช่นเดียวกัน ผู้ปัก ครองพึงผู้ถูกปักครอง ผู้ถูกปักครองพึงผู้ปักครองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นี้อยู่ในจารึก

พ่อขุนรามคำแหง อัญในพระไตรปีภูก เพาะฉะนั้นสิทธิเสรีชนมีอยู่ในพุทธศาสนา ในเมืองไทย กว่า ๗๐๐-๘๐๐ ปี

นอกจากนี้ยังมีข้อเขียนอื่นๆอีกบ้างที่พยายามพูดถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา แต่ทุกข้อเขียนดูเหมือนว่าเป็นเพียงลิ้งที่พระธรรมปีภูกเรียกว่า ผลงานริเริ่มน้ำทาง ทั้งหมด ยังไม่มีข้อเขียนใดลักษันเดียวที่พยายามจำแนกแยกแยะและลงลึกในรายละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายแง่มุม ซึ่งในประเด็นนี้เป็นข้อแตกต่างจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนของทางตะวันตก กล่าวคือ ของทางตะวันตกนอกจากกล่าวถึง หลักคิด หรือ อุดมการณ์แห่งสิทธิมนุษยชน แล้วยังกล่าวถึง หลักปฏิบัติ โดยจำแนกออกมาเป็นประเด็น ๆ ตามที่รู้จักกันในนาม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (จำนวน ๓๐ ข้อ)

ผู้วิจัยจึงคิดว่าจะเป็นการดีเมื่อน้อย ถ้าจะได้ศึกษาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ในพุทธศาสนา ให้แลเห็นเป็นกระบวนการอย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายแง่มุมบ้าง เพื่อที่ได้ทำสิ่งที่ พระธรรมปีภูก เรียกว่า "นำเสนอพุทธศาสนาในลักษณะที่จะสื่อสารกับโลกสมัยปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย" มากรขึ้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดเค้าโครงวิจัยขึ้นภายใต้ชื่อว่า "กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา : ศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดแบบตะวันตก" เพื่อที่จะค้นคว้าและสังหารคำตอบต่อไป

๒ วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

๒.๑ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

- (๑) ศึกษา กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา
- (๒) วิเคราะห์เปรียบเทียบ กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา กับแนวคิดแบบตะวันตก

(๓) ทางาน ผลงาน กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา กับแนวคิดแบบตะวันตกเข้าด้วยกัน

๒.๒ ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้น อาจจะพิจารณาศึกษาได้หลายแง่มุม เช่น ในแง่ของกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือปรัชญา ก็ได้ แต่ในที่นี้จะศึกษาโดยเน้นหนักเฉพาะแง่ของ ปรัชญา ในขอบข่ายของ จริยปรัชญา หรือ จริยศาสตร์เท่านั้น

โดยศึกษาเกี่ยวกับ อุดมการณ์ และ บรรทัดฐานทางจริยธรรม ของลิทธิมนุษยชนในหลักคำสอนของพุทธศาสนา การศึกษาในลักษณะนี้อาจจะมีการกล่าวพادพิงถึงหลักนิติธรรม อยู่บ้าง ทั้งนี้ เพราะโดยหลักทั่วไปแล้วเราไม่สามารถแยกหลักนิติธรรมและหลักจริยธรรมออกจากรากน้อย่างเด็ดขาดได้ แต่ถ้าจะกล่าวถึงแง่มุมอื่นๆที่น่าสนใจจากนี้บ้างก็เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อนำมาประกอบในการอธิบายให้เข้าใจแง่มุมของจริยปรัชญาให้กระจุ่งแจ้งยิ่งขึ้นเท่านั้น

การศึกษาระบวนทัศน์เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนาในที่นี้ จะจำกัดกรอบเนื้อหาให้อยู่ในขอบเขตดังนี้

- (๑) อุดมการณ์ หรือ หลักคิด เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชน ซึ่งถือว่าเป็น ปรัชญาลิทธิมนุษยชน ตามคติแห่งพุทธศาสนา
- (๒) หลักปฏิบัติ เพื่อบรรลุอุดมการณ์แห่งลิทธิมนุษยชน ซึ่งถือว่าเป็น บรรทัดฐานทางจริยธรรม ตามคติแห่งพุทธศาสนา

ในการศึกษาตาม กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนของพุทธศาสนา ในข้อ ๑ และ ๒ นั้น จะเริ่มต้นศึกษาโดยวิธีเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนของทางตะวันตก เป็นการปูพื้นเพื่อที่จะนำไปสู่การอธิบายกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา ต่อไป ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก จะศึกษาตาม กรอบความคิด ของปฏิญญาสากลว่าด้วยลิทธิมนุษยชน ที่ประกาศใช้โดยองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๘ เป็นหลัก และเพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจแนวคิดในเอกสารลิทธิมนุษยชนฉบับนี้ได้ดีขึ้น จะได้ศึกษาแนวคิดจากเอกสารลิทธิมนุษยชนฉบับอื่นๆที่มีมาก่อนหน้า และ มีตามมาภายหลัง เป็นส่วนประกอบ

โดยศึกษาเอกสารที่ มีมาก่อนหน้า ดังต่อไปนี้

- (๑) มหากฎหมายการค้า ของอังกฤษ ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๑๕
- (๒) คำประกาศเอกสารของชาวอาณานิคมของอังกฤษในอเมริกา ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๗๖
- (๓) ปฏิญญาแห่งลิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๘๙ ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบอันสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยลิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ

และเอกสารลิทธิมุนุชยชนที่ มีความหมายหลัง ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิญญาลากล่าวด้วยลิทธิของเด็ก ขององค์การสหประชาติซึ่งประกาศใช้มื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๙

(๒) ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประตับต่อหญิง ขององค์การสหประชาติ ซึ่งประกาศใช้มื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๖

(๓) เอกสารอื่นๆซึ่งเป็นแหล่งที่มา และ/หรือประกาศใช้โดยสืบเนื่อง จากเอกสารข้างต้น

ถ้าจะหยิบยกเอาแนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมุนุชยชนที่อยู่นอกเหนือเอกสารดังกล่าวนี้ มาอ้างถึงบ้าง ก็เพียงเท่าที่ใช้ประกอบในการช่วยอธิบายให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมุนุชยชนตามแนวคิดแบบตะวันตกให้กระจ่างแจ้งยิ่งขึ้นเท่านั้น

๓ คำนิยามคัพพ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้อนิยามความหมายคัพพ์เฉพาะ ดังนี้

๑ คำว่า “กระบวนการทัศน์” ในที่นี้แปลมาจากคัพพ์ภาษาอังกฤษว่า paradigm ซึ่ง Webster's Dictionary ให้ความหมายว่า Paradigm : to show side by side, compare, exhibit etc. และเป็นคำ Synonym ของคำว่า pattern, model, example ส่วน So Sethaputra ได้ให้ความหมายเป็นภาษาไทยว่า “แบบ, ตัวอย่าง” ส่วนในที่นี้ผู้วิจัยกำหนดใช้ว่า กระบวนการทัศน์ เพื่อต้องการที่จะอธิบายว่า ในบรรดาหลักธรรมคำลั่งสอนของพระพุทธองค์ทั้ง ๔๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ นั้น ประกอบขึ้นด้วยส่วนที่สำคัญ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็น หลักธรรมคำสอน หรือที่เรียกว่า พระธรรม ซึ่งขอกำหนดเรียกว่า “หลักคิด” และส่วนที่เป็น หลักวินัยคำลั่ง หรือที่เรียกว่า พระวินัย ซึ่งขอกำหนดเรียกว่า “หลักปฏิบัติ” ครั้นเมื่อนำเข้า หลักคิด และ หลักปฏิบัติ มารวมกันเข้าเป็นกระบวนการอันเดียวกัน ก็ขอกำหนดเรียกว่า กระบวนการทัศน์ เพราะฉะนั้นคำว่า “กระบวนการทัศน์” ก็คือ “กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับลิทธิมุนุชยชนในพุทธศาสนา” จึงหมายถึงบรรดา หลักธรรมคำสอน และ หลักวินัยคำลั่ง ทั้งมวลของพุทธศาสนาที่ เกี่ยวกับลิทธิมุนุชยชนนั้นเอง

๒. คำว่า “พุทธศาสนา” ในที่นี้เน้นความหมายเฉพาะพุทธศาสนาในภัยกรุงเทพเป็นสำคัญ ถ้าจะหมายถึงนิกายอื่นด้วย ก็จะมีคำปริบopathology ไว้ให้ทราบ

๓. คำว่า “ศึกษาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ แนวคิดแบบตะวันตก” หมายถึง การศึกษา โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ กรอบความคิด ในปฏิญญาลากล่าวด้วยลิทธิมุนุชยชน ที่ประกาศใช้โดยองค์การสหประชาติ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๙ เป็นหลัก โดยอาศัยเอกสารลิทธิมุนุชยชน ที่มีมาก่อนหน้า และมีความหมายหลัง ตามที่ระบุรายชื่อไว้ในขอบเขตของ การวิจัย เป็นส่วนประกอบ

อนึ่ง การที่ศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดตะวันตกนั้น มีใช่ว่า แนวคิดของทางตะวันตกเป็น มาตรฐานอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนที่สมบูรณ์แบบ และ หากแต่เป็นเพียงคำว่า สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ได้ออกมาเนื่องจาก สังคมตะวันตก ก่อน^๙ และล้วกนำมายังประเทศอื่นๆ แล้วถูกนำมาใช้จัดการทั้งแพร่หลายออกไปสู่ สังคมนอกตะวันตก^{*} ด้วย และเมื่อมีการกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเมื่อใด ก็จะมีการนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดของสังคมตะวันตกอยู่เสมอ^{๑๐} เพราะฉะนั้น การที่ผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแบบพุทธไปเปรียบเทียบกับแนวคิดแบบตะวันตก มีใช่ เปรียบเทียบในฐานะที่แนวคิดแบบตะวันตกเป็นมาตรฐานอุดมการณ์ หากแต่เปรียบเทียบในฐานะเป็น มาตรฐานในการอ้างอิง เท่านั้น

๔ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ ดังนี้

๑ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา ได้ดียิ่งขึ้น

๒ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบ กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแบบพุทธ กับแนวคิดแบบตะวันตกได้กระจงแจ้งยิ่งขึ้น

๓ ช่วยให้เกิดการ “ผสม” กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแบบพุทธกับแนวคิดแบบตะวันตกได้ดียิ่งขึ้น

๔ สามารถนำเอาผลวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง จัดระเบียบ และกลไกทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้สอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนได้ดียิ่งขึ้น

๕ ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ ไม่ว่าต่างเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา และสีผิว ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ใช้วิตร่วมกันอย่างมีความสุข และช่วยส่งเสริมสันติภาพ ของโลกได้อีกด้วยหนึ่ง

๕ ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารข้อมูลที่พิมพ์เผยแพร่แล้ว ส่วนเนื้อหาบางส่วนที่ยังลังเลงลังไม่แน่ใจหรือยกแก่การทำความเข้าใจ จะศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์สอบถามจากท่านผู้รู้ประกอบด้วย ส่วนขั้นตอนการวิจัยจะดำเนินการเป็นลำดับขั้นดังนี้

* คำว่า “สังคมตะวันตก” และ “สังคมนอกตะวันตก” เป็นคำที่ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จาริกขอบใช้เสนอ

ข้อที่ ๑ คึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกก่อน โดยคึกษาจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) แหล่งข้อมูลขั้นต้น : คึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆตามที่ได้ระบุรายชื่อไว้ในขอบเขตของการวิจัยข้างต้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจ ครอบความคิดเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกเป็นเบื้องต้น

(๒) แหล่งข้อมูลขั้นรอง : คึกษาจากเอกสารที่รำ บทความ ข้อเขียน งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชน รวมทั้งคึกษาจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานการณ์และมีลิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก และในบางกรณีอาจจะคึกษาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการลั่นภายน้ำสอบถามจากท่านผู้รู้ทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อที่ ๒ คึกษา กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา เป็นลำดับถัดมาโดยคึกษาจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) แหล่งข้อมูลขั้นต้น : คึกษาจาก พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (จัดพิมพ์เนื่องโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี) เพื่อที่จะค้นคว้าและวงหาหลักธรรมคำลั่งสอนของพระพุทธเจ้าในส่วนที่เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชน

(๒) แหล่งข้อมูลขั้นรอง : คึกษาจากเอกสาร ตำรา ของประณญาทางพุทธศาสนา รวมทั้งสัมภาษณ์สอบถามจากท่านผู้รู้ทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาประมวลกันเข้าเพื่อที่จะเข้าใจ กระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น

อนึ่ง ในการคึกษาแหล่งข้อมูลขั้นรองทั้งในแนวคิดตะวันตกและในพุทธศาสนาเพื่อที่จะวิเคราะห์หารหัตฐานทางจริยธรรมเกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนให้ได้ภาพพจน์ชัดเจนและได้บรรยายกาศที่สมจริงมากขึ้น นอกจากผู้วิจัยจะคึกษาจากเอกสารลิทธิมนุษยชนโดยตรงแล้ว ยังต้องคึกษาจากแหล่งข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศาสนาและลัทธิ-ศาสตร์ นอกจากนี้แล้วยังต้องคึกษาสำรวจในเชิงวรรณคดี (Literature Survey) ประกอบด้วย เช่น คึกษาจากเรื่อง "แอฟริกาศตวรรษที่ ๒๐...แผ่นดินทาก" ของ วินนี แมนเดนลา หรือจากเรื่อง "วรรณะจันหาล" (Untouchable) ของ มุลกราช อนันท์ เป็นต้น

ข้อที่ ๓ หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ทั้งจาก แบบตะวันตก และ แบบพุทธ มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อที่จะเข้าใจกระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับลิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนาใน

ลำดับต่อไป แล้วหลังจากนั้นก็พิจารณาคึกข่าววิเคราะห์เพื่อหาแนวทาง “ผสาน” แนวคิดแบบตะวันตกกับกระบวนการทัศน์แบบพุทธเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะเข้าใจว่าสามารถ “ผสาน” เข้าด้วยกันได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร ?

ข้อที่ ๔ ในการนำเสนอรายงานการวิจัย แม้ว่าในหัวข้อวิจัยจะตั้งชื่อโดยกำหนดให้กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนามาก่อนแนวคิดแบบตะวันตกตาม แต่ เพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการทัศน์แบบพุทธได้ง่ายขึ้น จึงเขียนรายงานการวิจัยโดยนำเสนอ แนวคิดแบบตะวันตกขึ้นก่อน ทั้งนี้ เพราะในแนวคิดแบบตะวันตกได้มีการกำหนด กรอบ ความคิด ไว้ในเอกสารเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆอย่างชัดเจน เป็นที่รู้และเข้าใจกัน อย่างแพร่หลายแล้ว จึงขอใช้ กรอบความคิด ที่ชัดเจนแล้วนี้เป็น “สะพาน” ทodusเชื่อมต่อไป สู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทัศน์แบบพุทธต่อไป

ส่วน รูปแบบ ของการเขียนรายงานการวิจัย จะนำเสนอในรูปแบบที่เรียกว่าการ พรรณนาวิเคราะห์ในเชิงประยุกต์ โดย ประยุกต์ หลักธรรมวินัยในพุทธศาสนาอธิบาย ตาม ภาษา และ กรอบความคิด แบบตะวันตก ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการทัศน์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนาในเชิงเปรียบเทียบกับแนวคิดแบบตะวันตกได้กระจัง แจ้งยิ่งขึ้น